

POL-30 Olander Tuulikki(UM)

15.03.2022

PYYDETÄÄN VAITELIAISUUTTA
Vaiteliaisuuspyyntö, kunnes asiasta
neuvoston päätös. Neuvoston päätös
asiasta tehty 21.3.2022, vaiteliaisuuspyyntö
päättynyt 23.3.2022.

Asia

EU/YUTP/EDUSKUNNALLE TIEDOTTAMINEN/ EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyön strateginen arviointi ja ohjaus eli strateginen kompassi

Kokous

U/E/UTP-tunnus

UTP 11/2020 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyön suunnan määrittämiseen ja tavoitteiden kirkastamiseen tähtäävän strategisen kompassin valmistelu on tulossa päätökseen. Ulko- ja puolustusministerit ovat keskustelleet strategisesta kompassista säännöllisesti, viimeksi tammikuussa. Päämiehet keskustelivat kompassista joulukuun 2021 Eurooppa-neuvostossa sekä laajemmin puolustuksesta epävirallisessa kokouksessaan 10.–11.3.2022.

Jäsenmaat ovat pitkälti tyytyväisiä asiakirjaan ja ovat lähtökohtaisesti valmiita hyväksymään strategisen kompassin alkuperäisen aikataulun mukaisesti. Ulko- ja puolustusministerien on tarkoitus keskustella strategisesta kompassista ulkoasiainneuvoston yhteisistunnossa 21.3.2022 ja antaa asiakirjalle hyväksyntä. Strateginen kompassi käsitellään Eurooppa-neuvostossa 24.–25.3.2022.

Suomen kanta

Suomen kantoja aihealueeseen on määriteltä valtionneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa (VNS 4/2020 vp), selonteossa EU-politiikasta (VNS 7/2020 vp) sekä valtionneuvoston puolustusselonteossa (VNS 78/2021). Lisäksi kriisinhallinnan parlamentaarinen komitea antoi suosituksia Suomen kriisinhallinnan kehittämiseksi (valtionneuvoston julkaisuja 2021:13). Suomen kantoja strategiseen kompassiin on määriteltä tarkemmin UTP-kirjeessä (UTP 11/2020 vp) ja UTP-jatkokirjeissä (UTPJ 8/2021 vp ja UTPJ 20/2021 vp). Tiivistetysti:

Strateginen kompassi vastaa Suomen kantoja ja neuvottelutavoitteita. Asiakirja on Suomen hyväksyttävissä.

Suomen näkemyksen mukaan strateginen kompassi on laaja-alainen, riittävän kunnianhimoinen ja konkreettinen ohjausasiakirja, joka kehittää ja vahvistaa EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyötä EU:n toiminnan, Euroopan suojelun, suorituskykyjen kehittämisen sekä EU:n kumppanuuksien kautta.

Strateginen kompassi vastaa Suomen asettamaan ennakotavoitteeseen kirkastaa EU:n roolia turvallisuus- ja puolustuspoliittisena toimijana. Suomen tavoitteiden mukaisesti asiakirja tarkentaa yhteistyön tavoitteita sekä kuvaa sitä koskevan strategisen vision. On Suomen etujen mukaista vahvistaa EU:n ulkoista ja sisäistä toimintakykyä ja yhtenäisyyttä.

Suomi katsoo, että EU:n vahva ja yhtenäinen reaktio Venäjän hyökkäykseen Ukrainaun 24. helmikuuta 2022 on osoittanut, että EU kykenee monipuolisiin ja nopeisiin toimiin kriisitilanteissa, ml. turvallisuus- ja puolustuspolitiikka. Tiivis yhteistyö EU:n keskeisten kumppanien, kuten Naton, Yhdysvaltojen, UK:n ja Norjan kanssa on ollut merkittävässä asemassa. EU:n uskottavuuden kannalta on ensisijaisen tärkeää, että EU panee toimeen strategisessa kompassissa asetetut selkeät tavoitteet ja toimet turvallisuus- ja puolustusyhteistyön vahvistamiseksi. Näiden tavoitteiden toimeenpano tulee toteuttaa kokonaisvaltaisesti ja heti strategisen kompassin hyväksymisen jälkeen. Samalla toimeenpanon seuranta ja poliittisen sitoumuksen vahvistaminen Eurooppa-neuvoston toimesta tähän säännöllisesti on tärkeää.

Suomen näkemyksen mukaan neuvotteluprosessin tuloksena strategisen kompassin toimintaympäristön kuvaus vastaa ajankohtaista, vakavaa turvallisuuspoliittista tilannetta.

Suomelle EU:n kyky toimia Eurooppaa kohtaavissa kriiseissä on erityisen tärkeä, mukaan lukien keskinäisen avunannon lausekkeen toimeenpanon edistäminen konkreettisin toimin sekä hybridiuhkiin vastaamisen kehittäminen (ns. hybridityökalupakki). Myös nämä on huomioitu hyvin strategisessa kompassissa. Yhteisvastuu- (SEUT 222 art.) ja avunantolausekkeet (SEU 42.7 art.) vahvistavat unionia turvallisuusyhteisönä ja lisäävät jäsenvaltioiden keskinäistä solidaarisuutta.

Pääasiallinen sisältö

Strategisen kompassin tavoitteena on tarkentaa ja täsmentää EU:n globaalistrategiassa ja sitä seuranneissa marraskuun 2016 neuvoston päätelmissä yhteisesti hyväksyttyjä tavoitteita kriisinhallinnan, kumppanien tukemisen ja Euroopan unionin ja sen kansalaisten suojelun osalta. Kompassilla pyritään myös varmistamaan, että viime vuosina käynnistetyillä puolustusaloitteilla saavutetaan toivottuja tuloksia. Kyseessä on ensimmäinen kerta, kun EU:ssa toteutetaan arviointi- ja ohjausprosessi turvallisuus- ja puolustusyhteistyön alalla.

Strategisen kompassin ei ole tarkoitus korvata tai avata vuoden 2016 EU:n globaalistrategiaa tai keskeisiä turvallisuus- ja puolustusyhteistyötä määrittäviä asiakirjoja tai aloitteita. Lähtökohta on aiemmin yhteisesti sovitun tavoitetason tarkentaminen ja kehittäminen.

Strateginen kompassi on neuvotteluprosessin aikana kehittynyt Suomen tavoitteiden kannalta oikeaan suuntaan. Toimintaympäristön kuvauksessa huomioidaan viimeaikaiset tapahtumat ja kehitykset Euroopan turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa ympäristössä. Siviilikriisinhallinnan ja sotilaallisen liikkuvuuden vahvistaminen, hybridityökalupakin määrittely sekä keskinäistä avunantoa koskevan osion muotoilu vastaavat Suomen tavoitteita. Asiakirja antaa selkeät askelmerkit EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyön etenemiselle. Kompassin toimeenpanon edistymistä seurataan säännöllisesti Eurooppa-neuvoston toimesta.

Strateginen kompassi on jaettu viiteen sisältökokonaisuuteen: 1) toimintaympäristön kuvaus (*"The World We Face"*); 2) toimintakyvyn kehittäminen (*"Act"*); 3) turvaaminen,

suojelu, uhkien vastainen ja kriisinsietokyvyn vahvistaminen (*"Secure"*); 4) suorituskykyjen kehittäminen (*"Invest"*); ja 5) kumppanuudet (*"Partner"*). Asiakirja sisältää sekä strategisia tavoitteita että toimenpide-esityksiä aikatauluehdotuksineen.

1. Toimintaympäristön kuvaus (*"The World We Face"*)

Strategisen kompassin ensimmäisessä osassa kuvaillaan EU:n muuttuvaa toimintaympäristöä ja tämän vaikutuksia EU:n turvallisuuteen. Kuvauksessa katetaan EU:n lähiympäristö (Länsi-Balkan, itäinen naapurusto, eteläinen naapurusto, itäinen Välimeri), muutamien keskeisten valtiotoimien rooli ja vaikutus (erityisesti Venäjä, Kiina ja Turkki), Afrikan sekä indopasifisen alueen kasvava strateginen merkitys sekä Lähi-idän konfliktit. Myös arktinen alue huomioidaan ilmastonmuutoksen, energiavarojen ja muiden poliittisten intressien kautta sekä Itämeri merellisen turvallisuuden näkökulmasta.

Uhka-arvioon pohjautuva toimintaympäristön kuvaus kompassin tavoitteiden ja toimien perustana vastaa Suomen näkemystä, jonka mukaan muuttuva turvallisuusympäristö edellyttää, että strategisessa kompassissa huomioidaan laajasti turvallisuuteen ja puolustukseen vaikuttavat tekijät sekä erilaiset uhkat, toimijat ja ongelmat.

Toimintaympäristön kuvaus perustuu jäsenmaiden siviili- ja sotilastiedustelupalveluiden tuottamien tietojen pohjalta laadittuun yhdistettyyn uhka-arvioon (SIAC), jonka on koonnut Euroopan unionin tiedusteluanalyysikeskus eli EU INTCEN (*European Union Intelligence and Situation Centre*). Uhka-arvio on määritelty tehtäväksi enintään kolmen vuoden välein alkaen vuonna 2022. Strategisessa kompassissa esitettyjen tavoitteiden saavuttamista on tarkoitettu arvioida vuosittain Eurooppa-neuvostossa korkean edustajan yhteistyössä komission ja Euroopan puolustusviraston kanssa laatiman raportin pohjalta. Korkea edustaja voi ehdottaa kompassin uudistamista päivitetyn uhka-arvion pohjalta vuonna 2025.

Toimintaympäristön osalta asiakirja huomioi Venäjän hyökkäyksen Ukrainaan ja siitä aiheutuneet muutokset Euroopan turvallisuustilanteelle ja EU:n tavoitteenasettelulle. Tarvetta kompassin välittömälle toimeenpanolle korostetaan aiempaa selkeämmin. Venäjän todetaan uhkaavan muiden maiden vakautta ja demokratiaa, mukaan lukien sotilaallisten voimakeinojen käyttö.

Asiakirjassa todetaan, että vahvempi, kyvykkäämpi ja suorituskykyisempi EU turvallisuuden ja puolustuksen alalla vahvistaa myös transatlanttista sidettä ja Natoa, joka on edelleen jäsenvaltioidensa kollektiivisen puolustuksen perusta.

2. Toimintakyvyn kehittäminen (*"Act"*)

Strategisen kompassin toinen luku käsittelee EU:n toimintakyvyn kehittämistä kriiseissä. Tavoitteena on tehdä EU:sta vahvempi toimija ja parantaa sen kriisinsietokykyä (resilienssiä). Pyrkimyksenä on kehittää EU:n valmiutta ulkoiseen toimintaan ja täsmentää toiminnan tavoitetasoa: EU:n tulee kyetä toimimaan nopeammin, kyvykkäämmin ja tehokkaammin. Tarve päivittää sotilaallisen kriisinhallinnan suunnitteluperiaatteet ja skenaariot vastaamaan nykyistä toimintaympäristöä uhkaperusteisesti on huomioitu.

Kompassissa mainittuja keskeisiä tavoitteita ovat muun muassa EU:n kriisinhallintarakenteiden, rahoituksen, joukkojenmuodostuksen ja nopean toiminnan

kehittäminen. Myös siviilikriisinhallintaan liittyviä nopean toiminnan kykyjä esitetään kehitettäväksi.

EU:n nopeaa toimintaa kehitetään vuoteen 2025 mennessä siten, että päivitetyn taisteluosastokonseptin ja jäsenmaiden osoittamien muiden suorituskykyjen pohjalta voidaan muodostaa enintään 5000 sotilaan nopean toiminnan kyky (*EU Rapid Deployment Capacity*, EURDC). Uusi nopean toiminnan kyky sisältäisi tarvittaessa sekä maa-, ilma- että merivoimien suorituskykyjä, ja ne koostuisivat yhteisten joukkojen lisäksi jäsenmaiden nopean toiminnan käyttöön osoittamista suorituskyvyistä. Perussopimusten mukaisesti uutta nopean toiminnan kykyä käytetään vain EU:n rajojen ulkopuolella.

Asiakirjassa esitetään keinoja nopeaan toimintaan liittyvän päätöksenteon sujuvoittamiseksi EU:ssa. Näihin lukeutuvat muun muassa keinot helpottaa sekä kriisinhallintaoperaation perustamista (SEU art. 44, jonka mukaan neuvosto voi antaa YTPP-tehtävän toteuttamisen jäsenvaltioiden ryhmälle, joka on siihen halukas ja jolla on siihen tarvittavat voimavarat) että siihen liittyvää päätöksentekoa (SEU art. 31.1, ns. rakentava pidättäytyminen). Rakentava pidättäytyminen voi antaa mahdollisuuden edetä tilanteessa, jossa yksimielisyyttä ei voida saavuttaa jäsenmaiden kesken. Lisäksi mainitaan yhteistyön tiivistäminen YTPP-operaatioiden ja samalla alueella toimivien eurooppalaisjohtoisten ad hoc -koalitoiden välillä.

Asiakirjassa todetaan, että jatkossa laajemmin käytettävän Euroopan rauhanrahaston (*European Peace Facility*, EPF) kautta voidaan tukea kumppaneita varustein erityisesti osana EU:n operaatioiden suorittamia koulutustoimenpiteitä, mutta myös kriisitilanteessa sen puolustuksen vahvistamiseksi, kuten toimittiin Ukrainan tilanteessa.

Päätöksentekoharjoituksia ja muuta harjoitustoimintaa, ml. merivoimat, lisätään. Erityisesti nopean toiminnan LIVEX-harjoituksista tulee säännönmukaisia. Taisteluosastojen ja kriisinhallintaoperaatioiden yhteisiä kustannuksia laajennetaan solidaarisuuden vahvistamiseksi ja osallistumisen helpottamiseksi vuoden 2023 kuluessa. Unionin valmiutta ja kykyjä merelliseen toimintaan kehitetään merellisen läsnäolon konseptia laajentamalla. Tämä työ aloitetaan indopasifiselta merialueelta.

Asiakirjan mukaan tavoitteena on myös EU:n kriisinhallintaoperaatioiden suunnittelu- ja johtamiskyvyn (*Military Planning and Conduct Capability*, MPCC) kehittäminen ja vahvistaminen niin, että se kykenee vuoteen 2025 mennessä suunnittelemaan ja johtamaan kaikkia ei-toimeenpanevia sotilaallisia operaatioita ja myös kaksi pientä tai yhden keskikokoisen toimeenpanevan operaation sekä LIVEX-harjoituksia.

EU:n keskinäinen avunanto (SEU art. 42.7) ja yhteisvastuulausekkeet ovat strategisessa kompassissa osa EU:n toimintakykyä ja kriisivastetta. Asiakirja kiinnittää huomiota siihen, että siinä missä Nato on sen jäsenten kollektiivisen puolustuksen perusta, EU:n keskinäinen avunanto (artikla 42.7 mukaisesti) on osa EU:n toimintaa turvallisuus- ja puolustuskysymyksissä. Asiakirjassa korostetaan harjoitustoiminnan merkitystä ja jatkamista.

Siviilikriisinhallinnan nopea toiminta sekä vuonna 2023 hyväksyttäväksi suunniteltu EU:n uusi siviilikriisinhallinnan kompaktisopimus 2.0 ovat strategisessa kompassissa keskeisiä tavoitteita. Suomen korostama YTPP- ja OSA-yhteyden ja -toimijoiden, kuten YTPP-operaatioiden sekä Europolin, Eurojustin ja Frontexin yhteistyön vahvistaminen on huomioitu. Tästä on myös mainittu konkreettisia esimerkkejä muun muassa Libyan osalta. Tällä pyritään edistämään Euroopan ulkoista ja sisäistä turvallisuutta terrorismin,

väkivaltaisen ekstremismin, vakavan kansainvälisen rikollisuuden ja sääntelemättömän maahanmuuton ehkäisemiseksi. Siviili-sotilas -yhteistyön merkitys on huomioitu.

Merellistä turvallisuutta lisätään parantamalla laivastojen yhteistoimintakykyä LIVEX-harjoituksilla ja eurooppalaisilla satamakäynneillä kaukaisilla merialueilla tarvittavilta osin yhteistyössä kumppanien kanssa. LIVEX-harjoitusten järjestämistä ei rajata ainoastaan merellisiin harjoituksiin, vaan niitä voidaan asiakirjan mukaan järjestää kaikissa toimintaympäristöissä. Käynnissä olevia merellisiä operaatioita Välimerellä ja Somalian rannikolla on tarkoitus vahvistaa.

Suomelle keskeisen sotilaallisen liikkuvuuden vahvistamisen osalta asiakirjassa huomioidaan tarve kaksoiskäyttöisen liikenneinfrastruktuurin nopeampaan kehittämiseen ja rajanylitysmenettelyiden sujuvoittamiseen. Lisäksi laaditaan analyysi siitä, miten nykyinen liikenneinfrastruktuuri soveltuu lyhyellä varoitusajalla aloitettaviin laajamittaisiin kuljetuksiin.

3. Turvaaminen, suojele, uhkiin vastaaminen ja kriisinsietokyvyn vahvistaminen ("Secure")

Strategisen kompassin kolmas luku käsittelee unionin turvaamista ja suojeleua ja koskee kriisinsietokyvyn kannalta keskeisiä teemoja, kuten hybridiuhkiin vastaamista, kyberpuolustusta, merellistä turvallisuutta ja avaruutta. Konkreettisina toimina esitetään muun muassa hybridityökalupakin laatimista sekä EU:n kyberpuolustuksen ja -turvallisuuden vahvistamista.

Strategisessa kompassissa on mukana kirjaus laatia EU:n hybridityökalupakki, jonka tulisi olla horisontaalinen ja yhdistää jo olemassa olevia ja luoda uusia ulkoisen toiminnan välineitä. Tätä keinovalikoimaa voidaan hyödyntää erityyppisiin hybridiuhkiin vastaamisessa sektorista riippumatta. Teksti sisältää jaottelun ennaltaehkäisevistä rajoittaviin toimiin. Suomi on aktiivisesti edistänyt hybridityökalupakin valmistelemista ja kirjaus vastaa Suomen tavoitteita.

Kyberpuolustuksen ja kyberturvallisuuden kehittämisen osalta kompassissa huomioidaan tarve kyberdiplomatian työkalupakin ja yhteisen tilannekuvan vahvistamiseksi sekä YTPP-operaatioiden kapasiteetin kehittämiseksi kyberturvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Kyberympäristö huomioidaan osana puolustuksen suorituskykyjen kehittämistä ja EU:n kokonaisvaltaisia toimia. Kyberpuolustuksen osalta tavoitteena on vahvistaa kokonaisvaltaisesti EU:n kyberpidäkettä mm. kehittämällä EU:n kyberpuolustuspolitiikkaa, jatkamalla säännöllisiä harjoituksia sekä parantamalla tietojenvaihtoa ja yhteistoimintakykyä. Lisäksi EU:n toimielimissä ja virastoissa on tarkoitus ottaa käyttöön uusia sääntöjä ja menettelyjä vuoden 2022 aikana kyber- ja tietoturvallisuuden lisäämiseksi.

Avaruuden osalta asiakirjassa esitetään muun muassa turvallisuuden ja puolustuksen avaruusstrategian laatimista sekä solidaarisuutta vahvistavia avaruustoimintaympäristöön liittyviä päätöksentekoharjoituksia. Merellisen turvallisuuden parantamiseksi aiotaan vahvistaa tilannetietoisuutta.

Ilmaston ja turvallisuuden osalta jäsenmailta odotetaan puolustuksen ja ilmaston tiekartan mukaisesti kansallisia asevoimien ilmastonmuutokseen ja sen turvallisuusvaikutuksiin varautumista käsitteleviä strategioita. Vuoteen 2025 mennessä kaikissa EU:n operaatioissa toimii ympäristöneuvonantaja ja operaatiot raportoivat ympäristöjalanjäljestään. Teema huomioidaan asiakirjassa myös yhteistyön kehittämisessä Naton ja YK:n kanssa.

Terrorismin vastainen toiminta sekä joukkotuhouksien leviämisen estäminen ja aseidenriisun ja asevalvonnan edistäminen huomioidaan asiakirjassa. Resilienssin parantaminen on tärkeää näiden uhkien ennakoimiseksi, havaitsemiseksi ja niihin vastaamiseksi. Lisäksi sota Ukrainassa on konkretisoinut resilienssin merkitystä.

4. Suorituskykyjen kehittäminen ("Invest")

Strategisen kompassin neljännessä luvussa käsitellään EU:n suorituskykyjen kehittämistarpeita. Tavoitteena on kehittää EU:n suorituskykyjä vastaamaan paremmin operatiivisiin tarpeisiin vahvistaen Euroopan puolustusta sekä EU:n sotilaallista ja siviilikriisinhallintaa. Keskeisenä toimenä esitetään puolustusmenojen kasvattamista, jotta EU vastaa paremmin turvallisuustarpeisiinsa, parantaa tehokkuutta, lisää yhteistoimintakykyä ja lisää eurooppalaista lähestymistapaa sekä tehostaa EU-työkalujen käyttöä. Komissiolta pyydetään uusia kannustimia yhteistoimien vahvistamiseksi.

Asiakirja huomioi hyvin uudenlaiset kriisit ja uhkat. Asiakirjassa korostetaan, että YTPP-operaatioiden suorituskykytarpeita määrittävät skenaariot (*Headline Goal Process*) tulee määrittää nykyinen toimintaympäristö huomioiden. Tämä tehdään osana laajempaa EU:n suorituskykyjen kehittämissuunnitelman (*Capability Development Plan, CDP*) prioriteettien päivittämistä. Skenaarioita laajennetaan huomioimaan hybridiuhkiin vastaaminen, EU:n pääsy strategisiin ympäristöihin (valtameret, kyber, avaruus) ja asevoimien tuki siviiliviranomaisille.

Asiakirjassa linjataan, että pysyvän rakenteellisen yhteistyön (PRY) sitoumukset tulee täyttää vuoteen 2025 mennessä, minkä jälkeen sitoumukset päivitetään. Euroopan puolustusrahaston (*European Defence Fund, EDF*) yhteentoimivuutta muiden rahoitusinstrumenttien kanssa kehitetään, ja tulisi olla valmius kohdistaa unionin tasolla kasvanutta kunnianhimoa vastaavasti myös Euroopan puolustusrahastoon riittävää taloudellista painoarvoa pidemmällä aikavälillä.

Strategisessa kompassissa esitetään EU:n suorituskykyjen kehittämisen osalta myös sitoutumista puolustuksen vuosittaisesta arvioinnista (*Coordinated Annual Review on Defence, CARD*) johdettuihin nk. strategisiin suorituskykyprojekteihin. (*Naval Unmanned Platforms, Combat Air Systems, Space Based Earth Observation* sekä *Main Battle Tanks*). CARDista johdettuja painopistealueita korostettaisiin jatkossa enemmän. Puolustusaloitteiden koherenssia pyritään vahvistamaan järjestämällä vuosittainen EU:n puolustusaloitteisiin ja suorituskykyihin keskittyvä puolustusministerikokous. PRY:n ja EDF:n kautta tuetaan operaatioiden kannalta kriittisten strategisten suorituskykyjen (*Strategic Enablers*) kehittämistä.

Asiakirjassa on kiinnitetty huomiota turvallisuuden ja puolustuksen huoltovarmuuteen, toimitus- ja arvoketjuihin ja kriittisten teknologioiden saatavuuteen. Uusien teknologioiden ja innovaatioiden osalta huomioidaan toimet kriittisten teknologioiden turvaamiseksi ja strategisten riippuvuuksien vähentämiseksi muun muassa huoltovarmuutta parantamalla. Lisäksi tehdään konkreettisia ehdotuksia, kuten puolustusinnovaatiokeskuksen perustaminen Euroopan puolustusvirastoon (*European Defence Agency, EDA*), komission ja EDA:n yhteistyössä laatimaan analyysin puolustusinvestointien puutteista ja tarvittavista toimista puolustusteollisen ja -teknologisen pohjan vahvistamiseksi (*European Defence Industrial Technology Base, EDITB*) sekä EU:n kriittisten teknologioiden seurantakeskuksen ja ulkomaisten investointien seulontatyökalun hyödyntäminen.

Siviilikriisinhallinnan kyvykkyyksien kehittämistä jatketaan läheisessä yhteydessä EU:n uuden siviilikriisinhallinnan kompaktisopimuksen valmistelun ja toimeenpanon kanssa.

5. Kumppanuudet ("Partner")

Strategisen kompassin viides luku käsittelee kumppanuuksia. Asiakirjassa esitetään räätälöityä lähestymistapaa kumppanuuksien vahvistamiseksi Naton, YK:n, alueellisten järjestöjen ja kahdenvälisten kumppanien kanssa. Uutena avauksena esitetään joka toinen vuosi järjestettävää EU:n kumppanuusfoorumia turvallisuuden ja puolustuksen alalla.

Naton rooli EU:n keskeisenä kumppanina ja transatlanttinen yhteistyö on huomioitu kattavasti. Venäjän Ukrainaan kohdistuneen hyökkäyksen jälkeen Naton ja transatlanttisen kumppanuuden roolia koskevia kirjauksia on vahvistettu. EU kehittää kumppanuuttaan Naton kanssa kunnianhimoisesti ja käytännönläheisesti. EU-Nato -suhdetta käsitellään laaja-alaisesti, ja yhteistyöaloina huomioidaan resilienssi, hybridiuhkat, avaruus, merellinen turvallisuus, uudet teknologiat sekä sotilaallinen liikkuvuus. Sotilaallisen liikkuvuuden osalta ehdotetaan yhteisharjoituksia. Asiakirjassa esitetään toive EU:n ja Naton uuden yhteistyöjulistuksen allekirjoittamiseksi.

Kahdenvälisiä suhteita koskevassa osiossa on korostettu kumppanuuksien kehittämistä muun muassa Yhdysvaltojen, Norjan ja Kanadan kanssa ja todetaan EU:n pysyvän avoimena laajalle ja kunnianhimoiselle turvallisuus- ja puolustusjärjestelylle Yhdistyneen kuningaskunnan kanssa. Asiakirjassa korostetaan EU–Yhdysvallat-kumppanuuden strategista merkitystä ja huomioidaan EU:n ja Yhdysvaltain välisen turvallisuutta ja puolustusta koskevan dialogin tärkeys.

Kumppanuuksilla on keskeinen merkitys myös EU:n globaalin strategisen roolin kehittämiseksi. Asiakirjassa esitetään turvallisuus- ja puolustusdialogien käynnistämistä Afrikassa sijaitsevien kumppanimaiden kanssa. Euroopan rauhanrahaston ja muiden EU:n instrumenttien hyödyntämistä kumppanien kapasiteetin parantamiseksi peräänkuulutetaan.

YK-kumppanuuskappaleessa on huomioitu strateginen kumppanuus rauhanturvaoperaatioissa sekä naiset, rauha ja turvallisuus -agendan tärkeys.

Itäistä kumppanuutta käsittelevässä osiossa on huomioitu turvallisuusympäristön kehitys ja lisätty maininta Venäjän vihamielisistä toimista ja vaikutuksesta alueen vakauteen ja demokraattisiin prosesseihin. Myös EU:n strategisten kilpailijoiden lisääntynyt läsnäolo Sahelista Afrikan sarveen ulottuvalla alueella huomioidaan.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Strateginen kompassi on poliittisstrategisen tason asiakirja, joka hyväksytään neuvostossa ja viedään sen jälkeen Eurooppa-neuvostoon vahvistettavaksi.

Mitä tulee kriisinhallintakohdassa käsiteltyihin unionisopimuksen (SEU) 31 ja 44 artiklaan:

SEU 24(1) ja SEU 31(1) artiklan nojalla päätöksenteko YUTP:n alalla edellyttää pääsääntöisesti yksimielisyyttä.

SEU 31 (1) artiklan nojalla neuvostossa yksimielisyyteen liittyy kuitenkin nk. rakentavan pidättymisen (*constructive abstention*) mahdollisuus eli jäsenvaltio voi pidättäytyä

äänestämästä ja antaa lausuman, jolloin EU:n päätöksenteko ei esty. Ao. jäsenvaltio ei ole velvollinen soveltamaan päätöstä, mutta päätös sitoo unionia. Pidätyvä jäsenvaltio on myös velvollinen pidätytymään toimista, jotka voivat olla ristiriidassa tai estää ko. päätökseen perustuvan unionin toiminnan. Päätöstä ei kuitenkaan tehdä, jos pidätytyjiä on vähintään 1/3 jäsenvaltioista edustaen 1/3 väestöstä.

Rakentavasta pidätymisestä on erotettava Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 238 artiklan 4 kohdan mukainen määräys, jonka mukaan läsnä tai edustettuina olevien jäsenten pidätyminen äänestämästä ei estä neuvostoa tekemästä ratkaisua, jonka edellytyksenä on yksimielisyys.

SEU 31(2) ja (3) artiklassa määrätään, missä tilanteessa ja millä edellytyksillä neuvosto voi tehdä ratkaisunsa määräenemmistöllä YUTP:n alalla.

SEU 31(4) artiklan mukaan määräenemmistöpäätöksentekoa ei voida soveltaa päätöksiin, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla. Euroopan puolustusviraston (EDA) perussääntöä, kotipaikkaa ja toimintaa koskeviin sääntöihin liittyvät päätökset (SEU 42 artikla) sekä päätös pysyvän rakenteellisen yhteistyön käynnistämisestä (SEU 46(3) artikla) tehdään kuitenkin määräenemmistöllä.

SEU 44 artiklan mukaan neuvosto voi antaa YTPP-tehtävän toteuttamisen jäsenvaltioiden ryhmälle, joka on siihen halukas ja jolla on tehtävään tarvittavat voimavarat. Asianomaiset jäsenvaltiot sopivat tehtävän hoidosta keskenään yhteistyössä unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan kanssa. Tehtävän toteuttamiseen osallistuvat jäsenvaltiot tiedottavat omasta aloitteestaan tai muun jäsenvaltion pyynnöstä neuvostolle säännöllisesti tehtävän toteuttamisen etenemisestä. Asianomaiset jäsenvaltiot ottavat neuvostossa välittömästi esille tehtävän toteuttamisen, jos sillä on merkittäviä seurauksia tai se edellyttää, että vahvistettua tehtävän tavoitetta, laajuutta tai toteuttamistapaa on muutettava. Tällöin neuvosto tekee tarvittavat päätökset.

SEU 44 artiklassa tarkennetaan SEU 42 (5) artiklaa, jonka mukaan neuvosto voi unionin arvojen vaalimiseksi ja sen etujen palvelemiseksi antaa unionin puitteissa suoritettavan tehtävän toteuttamisen jäsenvaltioiden ryhmälle.

Kansallinen valmistelu

Ulkosuhdejaosto (EU3): kirjallinen menettely 14.-15.3.2022
 Puolustusjaosto (EU11): kirjallinen menettely 14.-15.3.2022
 Hybriduhat (EU13): kirjallinen menettely 14.-15.3.2022
 EU-ministerivaliokunta 18.3.2022
 TP-UTVA keskustelee strategisesta kompassista 18.3.2022

Eduskuntakäsittely

UaVP 31/2020 vp

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Janne Heiskanen/UM, janne.heiskanen@formin.fi, p. 0295 350 330
 Sofia Sandell/UM, sofia.sandell@formin.fi, p. 0295 350 809
 Ilmari Uljas/PLM, ilmari.uljas@gov.fi, p. 0295 140 048
 Anna Ilvesniemi/PLM, anna.ilvesniemi@gov.fi, p. 0295 140 027
 Tiina Ehrnrooth/SM, tiina.ehrnrooth@govsec.fi, p. 0295 488 277

Marko Mäntylä/VNEUS, marko.mantyla@gov.fi, p. 0295 160 576

EUTORI-tunnus

EU/2021/1235

Liitteet

Viite

Asiasanat
Hoitaa

Tiedoksi
